

FUND OG FORSKNING

BIND 61

2022

DET KGL. BIBLIOTEK

FUND OG FORSKNING

Bind 61

2022

FUND OG FORSKNING

I DET KONGELIGE BIBLIOTEKS

SAMLINGER

Bind 61

2022

With summaries

KØBENHAVN 2022

UDGIVET AF DET KGL. BIBLIOTEK

Om billedet på smudsomslaget, se side 22.

Det kronede monogram på kartonomslaget er tegnet af Erik Ellegaard Frederiksen efter et bind fra Frederik 3.s bibliotek.

Om titelvignetten, se side 109.

© Forfatterne og Det Kgl. Bibliotek

Redaktion:

Claus Røllum-Larsen

Artikler i *Fund og Forskning* gennemgår 'double blinded peer-review' for at kunne antages. Undtaget fra denne norm er dog i dette nummer artiklerne under 'Fund'.

Grafisk tilrettelæggelse: Narayana Press

ISSN 0069-9896

INGENIØREN OG DE ÆGYPTISKE MUMIER: EN KIOSKBASKER FRA 1910'ERNE

AF
THOMAS CHRISTIANSEN

En barok historie, der omhandler antikvitetshandel, en anløben ingeniør og tre ægyptiske mumier og deres kister, udfoldede sig i København i starten 1910'erne. Den vakte stor opsigt i samtiden og blev rapporteret i en lang række dagblade, men er sidenhen hensunket i glemsel. Historien fortjener at blive genfortalt nøje, da den udover sin iboende underholdningsværdi indeholder vigtige og hidtil ukendte informationer om betydningsfulde ægyptiske antikviteter, der i dag er udstillet på henholdsvis Ny Carlsberg Glyptotek og Antikmuseet i Aarhus.¹

Kildematerialet, hvorpå artiklen baserer sig, er for langt størstedelens vedkommende fundet i *Mediestream*, en service udbudt af Det Kgl. Bibliotek, hvor man kan tilgå og søge oplysninger i mere end 35.000.000 digitaliserede avissider.²

Mumierne i Christian IX's Gade

Historien tager sin begyndelse den 19. april 1910, hvor *Fyens Stiftstidende* under overskriften "Tre 3000 Aar gamle Mumier i København" rapporterede følgende:

¹ Tak til Vinnie Nørskov og Tine Bagh for at stille fotografier af objekterne til rådighed og tilvejebringe relevant arkivmateriale i de to museer; derudover Jakob Moesgaard for at dobbelttjekke adskillige oplysninger i Det Kgl. Biblioteks samlinger.

² <https://www2.statsbiblioteket.dk/mediestream/avis> (sidst tilgået den 10. april 2022). *Politiken* deltager ikke i *Mediestream*, og det kræver derfor et abonnement for at tilgå deres arkiv: <https://politiken.dk/arkiv/> (sidst tilgået den 16. juni 2021). Når avisen alligevel optræder i artiklen, skyldes det udelukkende, at arkivet indeholder vigtige oplysninger, som ikke findes i de andre aviser, som citeres i artiklen.

Vor særlige Hovedstadsmedarbejder har i Gaar hos Ingeniør Jacob Kjeldsen i Christian den Niendes Gade haft Lejlighed til at beundre tre tildels ganske ypperligt bevarede gamle Mumier, som den unge Ingeniør har anskaffet nede i Ægypten, hvorfra han netop nu er vendt tilbage efter et halvaarligt Ferieophold dernede.

Mumierne er fundet af Mohammed Abd'er Rasul, en Søn af den Mand, der i sin Tid fandt de berømte Mumier af den gamle Kong Ramses den Anden.

De er bragt frem for Dagens Lys i Shekh Abd el Kurna, hvorfra de senere er ført til Luxor (det gamle Theben), og her saa Ingeniør Jacob Kjeldsen dem og købte dem for en ret høj Sum.

De tre Mumier er de jordiske Levninger af *Tabasi* og *Tamatet* (et Kælenavn, der nærmest svarer til Kätchen), der begge var Korsangerinder i Templet i Karnak og desuden Skriveren *Khons-hotep* ved samme Tempel, hvor han efter Kistens Indskrifter holdt Kontrol med Offergaverne.

Af de øvrige Oplysninger, Kisteindskrifterne giver, fremgaar det, at Khonshotep levede under Faraos Thutmosis den Tredie af det attende Dynasti, og at denne Farao levede fra 1501 til 1447 Aar førend Christi Fødsel.

Endvidere vides det, efter hvad Ejeren af Mumierne oplyser, at *Tabasis* Datters Gravsten findes ret velbevaret i British Museum i London.

Mumierne ligger endnu i deres rustrøde Lærredsemballager, og først naar den berømte Ægyptolog Valdemar Schmidt kommer hjem fra sin Rejse, vil han formentlig gøre forsøg paa at afdække dem.

Kisterne, hvori de hviler, er særdeles kunstnerisk udførte, og deres overordentlig smukt bevarede, ejendommelige formede Dekorationer er en Seværdighed af Rang.

Ingeniør Jacob Kjeldsen ligger for Tiden i Underhandlinger med Brygger Jacobsen om Køb af Sjældenhederne – mulig vil en eller flere af dem finde deres fremtidige Plads paa et af vore større Provinsmuseer.³

³ *Fyens Stiftstidende*, 19.4.1910, s. 1. Samme artikel blev bragt dagen efter i *Randers Amtstavis og Adressekontors Efterretninger*, 20.4.1910, s. 1. Det fremgår at *Kraks Vejviser*, 1910, s. 636, at Jacob Kjeldsen boede på Christian d. IX Gade 10, 2. sal.

Fire dage senere kunne man læse den samme beretning i en kortere opsats i *Aftenbladet*, betitlet "Gamle Piger i Chr. IX's Gade", hvor navnet på den ene af korsangerinderne dog gengives som *Tarnatet* i stedet for *Tamatet*.⁴ Den 27. april bragte samme avis et billede [Ill. 1] og en beskrivelse af Khonshoteps mumie:

[...]

Det er med nogen Ærbødighed at vi løfter Kistens Laag op og rejser Kisten med Skriveren paa Enden, for at han kan blive fotograferet. Naa, han er saa vel indpakket, at der kun bliver Tale om at faa hans Legemes Omrids med paa Pladen. Ingeniøren har ikke villet vikle Mumien ud af hans gulnede Lærredsstrimler; han har selvfølgelig til Hensigt at sælge de gamle Sager igen – de gaar rimeligvis til Tyskland.

[...]

Under sit balsamerede Hovede har Khonshotep et tæt Lag af vissebrune Evighedsblomster. Nogle af disse aartusindgamle Blomster dryssede ned over os. Og Stuen fyldes af en underlig sød Lugt ...

Khonshotep er som sagt et forholdsvist lille Menneske. Begge Kordamerne er større. Og Ramses den Anden, hvis Mumie-Billeder vi laaner af Hr. Kjeldsen, har været en meget høj Mand. Hvoraf man kan slutte, at der ogsaa den Gang, i det gamle Ægypten, fandtes store og smaa mennesker imellem hverandre.

Ligesom i Danmark Anno 1910.⁵

Før mumiernes og kisternes videre skæbne bliver beskrevet, vil vi introducere henholdsvis antikvitethandleren og ingeniøren.

Mohammed (Ahmed) Abd er-Rasul

Mohammed Abd er-Rasul var utvivlsomt søn af (og opkaldt efter) den berygtede Mohammed Ahmed Abd er-Rasul, der i 1871 fandt den berømte cachette (TT 320) i Deir el-Bahari, som husede adskillige royale

⁴ *Aftenbladet*, 23.4.1910, s. 3.

⁵ *Aftenbladet*, 27.4.1910, s. 1. Artiklen beretter derudover, at mumierne blev smuglet ud af Ægypten og sendt til Danmark med et af Østasiatisk Kompagnis skibe.

mumier, heriblandt Ramses II [Ill. 2].⁶ På trods af at Mohammed Ahmed Abd er-Rasul sammen med sine fire brødre over en tiårig periode delvis plyndrede graven, endte han alligevel med at få en betroet stilling i *Service des Antiquités d'Égypte*.⁷ Således gjorde han i 1891 den daværende leder af antikvitetsstjenesten, Eugène Grébaut (1846-1915),⁸ opmærksom på, at der i Deir el-Bahari også fandtes en urørt præstegrav (Bab el-Gasus) fra det 21. Dynasti (ca. 1070-950 f.v.t.); den viste sig at indeholde ikke mindre end 153 mumier med tilhørende gravgods.⁹ Som det fremgår af artiklen i *Fyens Stiftstidende*, fandt hans søn, Mohammed Abd er-Rasul, de tre mumier og kister, han solgte til Jacob Kjeldsen, i selvsamme område.¹⁰

Jacob Kjeldsen

Foråret 1910 var langt fra første gang, hvor ingeniør Jacob Kjeldsen (1873-1914) optrådte i dagbladene. Han var således involveret i en meget omtalt vådeskudsepisode, der udspillede sig nær herregården Skovsbo på Viby (Sjælland) i efteråret 1907.¹¹ Under et heftigt skænderi

⁶ Gaston Maspero (1846-1916), der var leder af den ægyptiske antikvitetsstjeneste 1881-1886 og 1899-1914, skrev en længere rapport, hvori han blandt andet redegjorde for omstændighederne, hvorunder fundet blev gjort og de spegede begivenheder, der fulgte i kølvandet, Les momies royales de Déir el-Bahari. *Mémoires publiés par les membres de la Mission archéologique française au Caire*, 4/1, 1889, s. 511-788. Jævnfør endvidere David A. Aston: The Royal Cache: The History of TT 320. Rogério Sousa, Alessia Amenta og Kathlyn M. Cooney (red.): *Bab el-Gasus in Context: Rediscovering the Tomb of the Priests of Amun*. Egitto Antico, 4, Rom/Bristol 2021, s. 31-68. Om Maspero se Morris L. Bierbrier (red.): *Who was Who in Egyptology*, 4. udg. London 2012, s. 359-361.

⁷ For Ahmed Abd er-Rasul klanen og dens medvirken i datidens antikvitetshandel, se Fredrik Hagen og Kim Ryholt: *The Antiquities Trade in Egypt 1880-1930: The H. O. Lange Papers*. Sci.Dan.H.4, 8, 2016, s. 185-187.

⁸ Grébaut var leder af antikvitetsstjenesten 1886-1892, Bierbrier 2012, s. 223.

⁹ Georges Daressy: Les sépultures des pretres d'Ammon a Deir el-Bahari. *Annales du Service des Antiquités de l'Égypte*, 1, 1900, s. 141-148, Rogério Sousa: The Tomb of the Priests of Amun at Thebes: The History of the Find. Lara Weiss (red.): *The Coffins of the Priests of Amun: Coffins from the 21st Dynasty in the Collection of the National Museum of Antiquities in Leiden. Papers on Archaeology of the Leiden Museum of Antiquities*, 17, Leiden 2018, s. 21-33.

¹⁰ Sheikh Abd el-Qurna udgør en mindre del af det arkæologiske område, der benævnes Deir el-Bahari.

¹¹ Episoden er omtalt i stort set alle danske aviser, der blev udgivet den 19. (dagen for skuddet) og 20. september 1907.

med godsejeren, Jens Andreas Lemming (1866-1937), om jagtretten til Birkede skov var Kjeldsens bøsse gået af og førstnævnte var blevet skudt i armen.¹² Episoden gav avisen *Dannebrog* lejlighed til at præsentere ingeniørens blakkede generalieblad:

Den mystiske Begivenhed paa "Skovsbo", Sammenstødet mellem Godsejer *J. A. Lemming* og en Jæger, har vakt megen Opsigt. Hr. Lemming er en i vide Kredse kendt Mand, men derimod var der i Gaar Morges ikke mange, som vidste, hvem Jægeren *Kjeldsen* var. Det blev dog oplyst i Løbet af Dagen.

Læserne vil maaske mindes, at der i sin tid stod en hæftig Strid om Dr. *Sophus Bangs* Opfindelse: en ny Finsenlampe. En ung Ingeniør *Jacob Kjeldsen*, som Professor Niels Finsen havde givet Tilladelse til at experimentere paa Institutet, paastod ganske pludselig, efter at Dr. Bangs Lampe havde vundet almindelig Anerkendelse, at det var hans Opdagelse, Dr. Bang havde tilegnet sig. Dr. Bang vidste hurtigt at frigøre sig for Hr. Kjeldsens Beskyldning; der rejste sig en Storm imod Ingeniør Kjeldsen, og bl.a. her i "Dannebrog" blev han grundig afsløret. Han har aldrig nogen Sinde været Ingeniør, men paa en Tur i Amerika tillagde han sig selv denne Titel og erhvervede sig aabenbart lidt for meget Smartness.

I et Par Aar var der stille om ham. Saa dukkede han pludselig op igen, denne Gang som Forhandler af en "Skægbalsam", og erhvervede sig ved at sælge et ganske værdiløst Middel til Skægfremkaldelse en Mængde Penge. Han giftede sig, og sidst man hørte fra ham, var da hans Frue stod for Rettens Skranke i en Skægbalsamsaffære

[...] ¹³

¹² Lemming var en visionær landmand, der bl.a. introducerede sukkerroedyrkning og rationel frøavl med tilsvarende stort forbrug af kunstgødning i Danmark. Fra 1903 var han forfatter af *Politikens* artikler om landbrug, hvilket gjorde ham kendt i vide kredse og førte til kontakt med nogle af datidens store personligheder inden for presse og politik, deriblandt Henrik Cavling (1858-1933) og Thorvald Stauning (1873-1942). Lemmings kone, Dagmar Lemming (1860-1955), havde kontakter i litteraturens verden og omgikkes blandt andre Gustav Wied (1858-1914) og Johannes V. Jensen (1873-1950), der hørte til inderkredsen af kendisser, som ferierede på Skovsbo. Jævnfør Inge la Cour: Herregården Skovsbo. *Landbrugs-Nyt*, 4, 2010, s. 6-7.

¹³ *Dannebrog*, 20.9.1907, s. 1.

Striden om den nye Finsenlampe, der forkortede behandlingstiden af hudtuberkulose (*Lupus vulgaris*) betydeligt, begyndte kort tid efter at Jacob Kjeldsen i slutningen af 1900 var vendt hjem fra Amerika, hvor han efter eget udsagn havde arbejdet i fire år på Edisons fabrikker. Da Sophus Bang (1866-1952) i efteråret 1901 præsenterede sin lampe på en lægekongres i Hamborg, beskyldte Kjeldsen i *Politiken* lægen for at have tilegnet sig hans (Kjeldsens) opfindelse og henviste til en illustreret artikel, som han havde publiceret den 15. november 1900 i *Elektroteknisk Tidsskrift* [III. 3].¹⁴ Striden fandt sin afslutning i foråret 1902, hvor patentkommissionen trods Kjeldsens protest tildelte Bang patent på lampen.¹⁵

Mere interessant i denne sammenhæng er "skæg balsamsaffæren", da den forklarer, hvordan Kjeldsen kom til de penge, hvormed han kunne købe mumierne og kisterne. Den omhandler hans forlovede og senere hustru, Jenny Andersen (1876-1918), der i julen 1903 stod for Højesteret, tiltalt for bedrageri. Hun havde fabrikeret en såkaldt "mosbalsam", som hun havde indrykket annoncer for i 120 tyske blade. I annoncen hed det sig, at midlet hjalp tyndhårede og skaldede til en ny og kraftig hårvækst i løbet af 8 til 14 dage; hvis det var løgn, betalte Jenny Andersen 5000 mark i rede penge. Annoncen indeholdt også en anbefaling af midlet, der var undertegnet "J. K. Dr. Tværg". Det var meningen, at de tyske læsere skulle forstå "Dr. Tværg" som "Doktor Tværg", men i virkeligheden hidrørte anbefalingen fra ingeniøren (J. K.), der havde lejet sig et "aftrædelsesværelse" i Dronningens Tværgade (Dr. Tværg) 16. Her opholdt han sig nu og da om natten, men anklageren troede ikke på, at han brugte tiden på at skrive anbefalinger.¹⁶

¹⁴ Følgende referat er baseret på en artikel i *Holstebro Avis. Hjern-Ginding Herreders Tidende*, 8.10.1901, s. 1-2, hvor Kjeldsen beskrives som "en ung Mand paa 28 år", så han må være født i 1873; for hans dødsår, se nedenfor. Han fremsatte sine beskyldninger mod Sophus Bang i *Politiken*, 4.10.1901, s. 2, der tilbageviste dem punkt for punkt i *Politiken*, 5.10.1901, s. 2. Om Bang, der arbejdede som assistent og laboratorieforstander på Finsens Lysinstitut fra 1896 til 1902, se Jørgen Lyngbye: *Lyssagen. Niels Finsen og hans team på Finseninstitutet*, 2003, s. 107-128. Niels Finsen (1860-1904) selv stillede sig aldeles uforstående overfor Kjeldsens krav, *Aarhuus Stiftstidende*, 9.10.1901, s. 1.

¹⁵ *Dannebrog*, 21.5.1902, s. 2. I de omtrent otte måneder, som striden mellem Kjeldsen og Bang varede (ca. fra 4. oktober 1901 til 21. maj 1902), skrev så godt som alle danske dagblade på et eller tidspunkt om sagen.

¹⁶ Refereret efter artikler trykt i *Nationaltidende*, 23.12.1903, s. 1, *Adresseavisen*, 24.12.1903, s. 2, *Aftenbladet*, 24.12.1903, s. 2, *Bornholms Avis og Amtstidende*, 24.12.1903, s. 1, *Bornholms Tidende*, 24.12.1903, s. 2, *Demokraten*, 24.12.1903, s. 2, *Fredericia Dagblad*, 24.12.1903,

Højesteret frifandt Jenny Andersen, idet hendes "Annoncer ikke kunde antages at indeholde noget virkeligt Løfte om, at hun vilde betale 5000 Mark, og heller ikke havde kunnet vække nogen rimelig Forventning derom".¹⁷ Hun kunne således uhindret fortsætte med at indrykke den snedige annonce for sin lukrative forretning, som hun kaldte "Mosmagasinet", i tyske blade [Ill. 4].¹⁸

Khonshotep

Den 7. maj 1910 kunne man læse i et par aviser, at Danmarks første ægyptolog, Valdemar Schmidt (1836-1925), havde undersøgt Kjeldsens tre mumier og kister og på vegne af Ny Carlsberg Glyptotek erhvervet sættet, der tilhørte *Khonshotep*.¹⁹ En lille uges tid efter blev et interview med Schmidt offentliggjort, hvori han fortalte om nyerhvervelsen:

s. 2, *Horsens Folkeblad*, 24.12.1903, s. 2, *Jyllands Posten*, 24.12.1903, s. 2, *Kolding Folkeblad*, 24.12.1903, s. 2, *Middelfart Venstreblad*, *Vestfyns Avis*, 24.12.1903, s. 2, *Nationaltidende*, 24.12.1903, s. 1, *Politiken*, 24.12.1903, s. 2, *Randers Amtsavis og Adressekontors Efterretninger*, 24.12.1903, s. 1, *Ribe Stifts-Tidende*, 24.12.1903, s. 3, *Ringsted Folketidende*, 24.12.1903, s. 2, *Svendborg Avis*, *Sydffyns Tidende*, 24.12.1903, s. 2, *Varde Folkeblad*, *Vestjysdk Tidende*, 24.12.1903, s. 2, *Viborg Stifts Folkeblad*, 24.12.1903, s. 1, *Aarhuus Stiftstidende*, 24.12.1903, s. 2, *Holstebro Dagblad*, 25.12.1903, s. 1, *Lolland-Falsters Folketidende*, 25.12.1903, s. 1, *Middelfart Avis*, 25.12.1903, s. 2, *Roskilde Dagblad*, 25.12.1903, s. 2-3. Det fremgår af nogle af artiklerne, at Jenny Marie Axelline Christine Andersen var født i 1876. Hun afgik ved døden den 28. november 1918, Paul Steen og Arne Julin: *Dødsfald i Danmark 1881-1923. Akkumuleret oversigt*, 2004, Kjeldsen, Jenny, f. Andersen.

¹⁷ *Horsens Folkeblad*, 28.12.1903, s. 2, *Randers Dagblad og Folketidende*, 28.12.1903, s. 1, *Ringsted Folketidende*, 28.12.1903, s. 2, *Silkeborg Avis*, *Midt-Jyllands Folketidende*, 28.12.1903, s. 1, *Roskilde Dagblad*, 29.12.1903, s. 1. Se derudover *Dannebrog*, 26.12.1903, s. 3; *Den til Forsendelse med de Kongelige Brevposter privilegerede Berlingske Politiske og Avertissementstidende*, 28.12.1903, s. 1, *Thisted Amts Tidende*, 28.12.1903, s. 2, *Ribe Stifts-Tidende*, 28.12.1903, s. 2, *Aarhus Amtstidende*, 28.12.1903, s. 1, *Jyllands Posten*, 29.12.1903, s. 1, *Kolding Social-Demokrat*, 29.12.1903, s. 2, *Vestjyllands Social-Demokrat*, 29.12.1903, s. 1.

¹⁸ Ifølge størstedelen af de i note 16 citerede aviser afsatte forretningen i 1903 balsam for 200 mark om dagen i Tyskland. Jacob Kjeldsen udtrådte af firmaet "Mosmagasinet ved Andersen" den 14. februar 1912, *Den til Forsendelse med de Kongelige Brevposter privilegerede Berlingske Politiske og Avertissementstidende*, 16.2.1912, s. 4.

¹⁹ *Kalundborg Avis*, 7.5.1910, s. 1, *Aalborg Stiftstidende*, 7.5.1910, s. 1. Se desuden *Aftenbladet*, 9.5.1910, s. 1, *Viborg Stifts-Tidende*, 9.5.1910, s. 2, *Aalborg Amtstidende*, 18.5.1910, s. 1, *Lolland-Falsters Stifts-Tidende*, 20.5.1910, s. 3, *Middelfart Avis*, 22.5.1910, s. 2. Om Valdemar Schmidt, der også regnes for grundlæggeren af Ny Carlsberg Glyptoteks ægyptiske samling, se Torben Holm-Rasmussen: Valdemar Schmidt – Danmarks første ægyptolog. *Papyrus*, 25/1, 2005, s. 26-33, Mogens Jørgensen: Valdemar Schmidt og Carl Jacobsen –

[...]

“Naar man kender lidt til Hieroglyffer, staar det klart, at vi her har Skrивeren Khonshotep for os”, siger Professoren smilende og peger paa en halvfjerde Alen lang, gul Trækiste, hvori man ser en Pakke, indsvøbt i lysbrunt Linned, sammenbundet paa Kryds og tværs med smalle Baand.

“Denne Skrивer har levet i det 21. Dynasti, hvor man endnu brugte at begrave Præsteskabet og hvad dertil hørte paa højtidelig Vis. Senere gik Kunsten med Hensyn til Mumiekisterne stærkt tilbage; man gjorde ikke videre Flid med Udsmykningen, men lod Kisterne antage en Kasses Karakter. Vi er derfor glade ved at faaet fat i et saa pænt Eksemplar som dette.”

[...]

Mumien og Kisten har ialt kostet 2000 Francs, hvilken Pris Professoren finder meget moderat – naar Hensyn tages til Mumiens udmærkede Konservering og til de mange Omkostninger, der har været forbundet med dens Transport fra Theben hertil.

Ingeniør Kjeldsen har forøvrigt hjemme i sin Lejlighed to lige saa gamle ægyptiske Kadavere staaende, og han har nu indledet Forhandlinger med vore Provinsmuseer om Salget af dem.²⁰

Præsten *Khonshoteps* mumie og de tekstiler, den var indviklet i, er sidenhen udgået af Ny Carlsberg Glyptoteks samling, formentlig efter Schmidt har viklet den ud, og de eneste informationer, vi har om den, er de her citerede avisartikler.²¹ Den polykrome, ferniserede trækiste

videnskabsmanden og mæceen. Et kapitel af dansk ægyptologis historie. Anne Marie Nielsen og Mogens Jørgensen (red.): *Tidernes morgen – på sporet af kulturens kilder i det gamle Mellemøsten – festskrift til ære for orientalisten Valdemar Schmidt, grundlæggeren af de mellemøstlige oldtidsstudier ved Københavns Universitet, skaberen af den ægyptiske samling i Ny Carlsberg Glyptotek*, 2008, s. 163-176, Bierbrier 2012, s. 494, Mogens Jørgensen: *Begyndelsen til det hele – historien om brygger Carl Jacobsens ægyptiske samling 1884-1925*, 2015.

²⁰ *Roskilde Dagblad*, 13.5.1910, s. 1, *Aarhus Stiftstidende*, 13.5.1910, s. 1.

²¹ Mumien er omtalt for sidste gang i *Dannebrog*, 25.5.1910, s. 1 (“Oppe i den ægyptiske Afdeling staar den brogede Mumiekiste, der indeholder de jordiske Levninger af *Khons-hotep*, Amons Præst, der døde for 3000 Aar siden i Luxor”), *Den til Forsendelse med de Kongelige Brevposter privilegerede Berlingske Politiske og Avertissementstidende*, 25.5.1910, s. 1 (“Den bisatte Ægypter, hvis Mumie endnu ligger i Kisten, lød Navnet Khons-hotep: ‘Guden Khons er tilfreds’ – et Navn, der altsaa svarer paa dansk til Theodor (eller ‘Guds Gave’)”), *Nationaltidende*, 25.5.1910, s. 10 (“Den afdøde var Præst, og Mumien findes endnu uaabnet og velbevaret i Kisten”), *Politiken*, 12.6.1910, s. 11 (“En glimrende bevaret og udmærket udført Mumiekiste, som er ført hertil af Jacob Kjeldsen, imponerer ved den Friskhed og Uberørthed, hvormed Farver og Fernis virker endnu den Dag i Dag,

– der har været udstillet på Ny Carlsberg Glyptotek (inv. ÆIN 1069), lige siden Bryggeren erhvervede den i 1910 – kan ifølge den for kister for perioden etablerede typologi dateres til det 21. Dynasti [Ill. 5].²² At kisten, før Schmidt fik lejlighed til at besigtige den, fejlagtigt var dateret det 18. Dynasti (ca. 1550-1290 f.v.t.), skyldes utvivlsomt, at der på dens bund er malet en afbildning af Osiris og en kartouche, som indeholder Thutmosis III's (ca. 1480-1425 f.v.t.) tronnavn (*Menkheperra*) [Ill. 6].²³

Den 1. august samme år kunne *Aarhuus Stiftstidende* meddele, at Kjeldsen havde tilbudt at skænke de to andre mumier og kister til Aarhus Museum.²⁴ Den 26. august bragte *Politiken* dog et telegram fra Aarhus, hvori det fremgik, at Kjeldsens tilbud indbefattede en betydelig pengesum, og at museet, som derudover betvivlede mumiernes ægthed, havde takket nej til det.²⁵ Telegrammet fik Kjeldsens mellemmand til at skrive et læserbrev til avisen, som blev trykt to dage senere:

I *Politiken* for 26. da. findes et Telegram fra Aarhus, hvori meddeles, at Hr. Ingeniør Kjeldsen havde tilbudt Aarhus Museum to Mumier for en ret rundelig Betaling, men Museet afslog Tilbuddet, da det ikke følte sig helt sikker paa Mumiernes Ægthed.

Da Tilbudet til Museet skete gennem mig, beder jeg den højteærede Redaktion oplyse, at Hr. Professor Dr. Valdemar Schmidt har befundet Mumierne ægte, at Prisen for de to Mumier var ca. Halvdelen af, hvad Glyptoteket gav Hr. K. for én Mumie, og at Aarhus Museum afslog Tilbudet, fordi Mumierne faldt udenfor Museets Ramme.

Med Tak for Optagelsen.

*Frederik Meyring.*²⁶

skønt det er ca. 3000 Aar siden, Kisten blev forfærdiget til Ægypteren Khons-hotep, hvis Mumie endnu ligger velbeholden deri"). For *Khonshoteps* præstetitler jævnfør bilaget.

²² Den seneste og mest fyldestgørende publikation af kisten er Mogens Jørgensen: *Ægypten III*, 2001, s. 92-153. For den relevante typologi se Andrzej Niwinski: *21st Dynasty Coffins from Thebes. Chronological and Typological Studies*. Theben, V, Mainz 1988 (kisten er omtalt på s. 136 [no. 170]).

²³ Jørgensen 2001, s. 146, mener derfor, at fremstillingen af Osiris afbilder den gudommeliggjorte Thutmosis III. En anden og måske mere sandsynlig tolkning er, at kartouchen refererer til den farao, under hvilken kisten blev kommissioneret; i dette tilfælde Pinudjem I (ca. 1070-1030 f.v.t.), hvis tronnavn også lød *Menkheperra*.

²⁴ *Aarhuus Stiftstidende*, 1.8.1910, s. 2. Endvidere *Politiken*, 2.8.1910, s. 4, *Viborg Stiftstidende*, 2.8.1910, s. 2, *Kalundborg Avis*, 4.8.1910, s. 2.

²⁵ *Politiken*, 26.8.1910, s. 1.

²⁶ *Politiken*, 28.8.1910, s. 4.

Ingeniøren kan ikke umiddelbart have fundet en køber, der var villig til at betale den stipulerede sum, for de to mumier befandt sig stadig hjemme hos ham i februar 1912.

Byfogeden og mumierne

Onsdag den 21. februar 1912 kunne dagspressen berette, at byfogeden havde opsøgt Kjeldsen på hans bopæl og taget de to mumier og kister i pant, fordi han skyldte et patentbureau penge. Under overskriften "En Fogedforretning i to Mumier" beskrev avisen *København* det bizarre optrin på følgende vis:

Byfoged *Nygaard* var i Gaar ude paa en Forretning, der faldt lidt uden for de Eksekutioner i Møbler o. lign., der ellers udgør hans og hans Assistenters væsentligste Tilværelse.

Han var Overretssagfører *Aage Faurschou* følgagtig ud til den paa Vesterbrogade Nr. 40 boende, meget kendte Ingeniør *Kjeldsen* for at gøre Arrest for et Beløb paa 700 Kr., Ingeniøren skyldte Københavns Patentbureau.

Men Ingeniøren ejede ingenting. Alt, hvad der fandtes i Lejligheden, tilhørte ifølge Ægtepagt hans Hustru, den bekendte Opfinderske af Haarbalsam.

Jo, der var alligevel noget, som tilhørte Ingeniøren personlig:
To ægyptiske Mumier!

Og dem fandt Fogden nede i Kælderen, hvor retten derefter blev sat med det Resultat, at der blev gjort Arrest i Mumierne.

Dette gik altsammen meget glat. Men værre blev det, da Fogedvidnerne skulde til at taksere Mumierne.

Det ene af Vidnerne erklærede kort og godt, at "saadan et Par Herrer var han aldrig præsenteret for før!" Og det andet anlagde sin Vurdering ud fra den Betragtning, at det var "Klude og Ben", han havde med at gøre – 4 Øre pr. Pund!

Herimod protesterede Ingeniøren imidlertid paa det kraftigste. Der var ikke Tale om Klude og gamle Ben, men om Mumier – Mumier, som han mulig nok havde købt noget billigt, men som alligevel havde Guldværdi. Og dette kunne man begribe alene deraf, at han havde solgt den tredje af Selskabet – han havde oprindeligt haft tre – til selve Brygger *Jacobsen*, som havde betalt den med 2000 Kroner. Ergo maatte de to resterende Mumier

ogsaa hver være 2000 Kr. værd, ialt 4000 Kr., hvilket gav rigelig Dækning for de skyldige 700 Kr.!

Byfogden grundede en Stund nede i den mørke Kælder. Derefter dikterede han til Protokollen, at Fogedretten skønnede sig inkompetent til at vurdere Mumierne, og at derfor Stadens mest anerkendte Ægyptolog, Professor *Valdemar Schmidt*, vil være at tilkalde paa Rekvirentens Regning en af de nærmeste Dage, for at han kan afgive sin Vurderingsdom, inden Mumierne kommer under Auktionshammeren.

Det skal de imidlertid. Det staar urokkeligt fast.

Skønt det sagtens ikke netop har været dette, de to gode, gamle Ægyptere drømte om, da de for tre Tusind Aar siden vandrede ved Nilens Bred.²⁷

Samtlige aviser, der omtalte episoden, rapporterede i vid udstrækning de samme informationer som *København*.²⁸ *Aftenbladet* tilføjede dog mod bedre vidende, at "disse Mumier (sic) [...] er af en eller anden ægyptisk Prinsesse, der har levet 400 Aar før Kristus eller deromkring"; og at navnet på den formentlig af journalisten frit opfundne prinsesse var *Ma-ha-ra* [Ill. 7].²⁹

Allerede næste dag kunne man i *Social-Demokraten* læse om udfaldet af Schmidts vurderingsdom:

De i Gaar omtalte to Mumier, der tilhører Ingeniør *Kjeldsen*, og som Byfogden har gjort Arrest i, er nu blevne vurderede af Professor *Valdemar Schmidt*, der erklærer dem for fuldt 2000 Kr. værd.

²⁷ *København*, 21.2.1912, s. 1. Samme artikel blev bragt dagen efter i *Randers Amtsavis* og *Adressekontors Efterretninger*, 22.2.1912, s. 1.

²⁸ *Folkets Avis*, 21.2.1912, s. 2, *Holbæk Amts Venstreblad*, 21.2.1912, s. 2, *Horsens Avis*, *Skanderborg Amtsavis*, 21.2.1912, s. 1, *Korsør Avis*, 21.2.1912, s. 2, *Lolland-Falsters Stifts-Tidende*, 21.2.1912, s. 1, *Nationaltidende*, 21.2.1912, s. 2, *Politiken*, 21.2.1912, s. 3, *Randers Dagblad* og *Folketidende*, 21.2.1912, s. 2, *Riget*, 21.2.1912, s. 7, *Ringsted Folketidende*, 21.2.1912, s. 1, *Social-Demokraten*, 21.2.1912, s. 5, *Vestsjællands Social-Demokrat*, 21.2.1912, s. 2, *Aalborg Amtstidende*, 21.2.1912, s. 2, *Middelfart Venstreblad*, *Vestfyns Avis*, 22.2.1912, s. 1, *Nordjyllands Social-Demokrat*, 22.2.1912, s. 1, *Skive Folkeblad*, 22.2.1912, s. 1, *Thisted Amts Tidende*, 22.2.1912, s. 2, *Herning Avis*, 23.2.1912, s. 2.

²⁹ *Aftenbladet*, 21.2.1912, s. 2. At oplysningen er skrevet mod bedre vidende fremgår af artiklen "Gamle Piger i Chr. IX's Gade", bragt i *Aftenbladet*, 23.4.1910, s. 3 (jævnfør ovenfor). Navnet *Ma-ha-ra* er muligvis en forvanskning af "dronningenavnet" *Ma(at)-ka-ra*. Jeg er Kim Ryholt tak skyldig for dette forslag.

Pudsig nok havde Ingeniøren i Gaar et stort Rykind af Liebhave-
 vere til de to afdøde Præstinder, hvis Alder svarer til deres Værdi
 i Kroner, og det var navnlig Antikvitetshandlere og Læger, der
 var ivrige efter at komme i Besiddelse af de ægyptiske Damer.³⁰

Hvad der herefter skete med de to mumier (og deres kister), og hvem
 der endte med at købe dem, har det ikke været muligt at finde ud
 af, hvilket synes lettere besynderligt, når man tager den omfattende
 medieomtale, som den kuriøse fogedforretning var genstand for, i be-
 tragtning.³¹ Det kunne tyde på, at Kjeldsen var i stand til at afsætte
 dem under endog meget private former. I 1950 dukker en af dem dog
 pludselig op i Aarhus.

Taubasti

Den 19. november 1950 kunne *Demokraten* meddele, at fabrikant Ivan
 Lystager (1904-1985) havde doneret en ægyptisk mumie og kiste til
 den antiksamling i Aarhus, den klassiske arkæolog Poul Jørgen Riis
 (1910-2004) etablerede i 1949 (i dag Antikmuseet):³²

Aarhus Universitet har modtaget en sjælden og usædvanlig gave,
 en ægyptisk mumie fra omkring 1000 aar før Kristi fødsel [...].

Mumien er skænket universitetet af den københavnske lyn-
 laasfabrikant Ivan Lystager, der er søn af fabrikant Hjalmar
 Lystager, Viby. Fabrikant Lystager købte i sin tid mumien af

³⁰ *Social-Demokraten*, 22.2.1912, s. 3. Dagen efter kunne man læse den samme vurdering,
 vedhæftet et referat af de forudgående begivenheder, i *Lolland-Falsters Folketidende*,
 23.2.1912, s. 1.

³¹ Den sidste omtale af de to mumier, mens de stadig var i byfogedens varetægt, findes
 i et portræt af Valdemar Schmidt, der blev bragt i forlængelse af sagen: "Det er denne
 Mand, der er kommen til at spille en Rolle med i den muntre Beslaglæggelse af de to
 Mumier. Sikkert kunne Fogden ikke have faaet nogen bedre og kyndigere Mand til
 Bedømmelsen af Mumiernes Værdi"; *Næstved Tidende*. *Sydsjællands Folkeblad*, 23.2.1912,
 s. 2, *Svendborg Avis*. *Sydfyns Tidende*, 23.2.1912, s. 2, *Horsens Folkeblad*, 24.2.1912, s. 1, *Kol-
 ding Folkeblad*, 24.2.1912, s. 1, *Middelfart Avis*, 24.2.1912, s. 1, *Morsø Folkeblad*, 24.2.1912,
 s. 1, *Skive Folkeblad*, 24.2.1912, s. 1, *Vendsyssel Tidende*, 24.2.1912, s. 1, *Bornholms Tidende*,
 27.2.1912, s. 1.

³² Om samlingens tidlige historie, samt hvorfor, hvornår og hvordan den blev grund-
 lagt, se Poul Jørgen Riis: En Jysk Antiksamling. *KUML – Årbog for Jysk Arkæologisk Selskab*,
 1952, s. 93-108. For den ægyptiske del af samlingen se derudover Thomas Christiansen:
 En Århus historie. *Papyrus*, 35/2, 2015, s. 31-33.

etnografen Werner Jacobsen, der nu er paa ekspedition i Indien for "Jysk ekspeditionsfond" i Aarhus. Hvordan mumien oprindeligt er kommet til Danmark vides ikke. Den er sendt til Aarhus pr. bil og omhyggeligt emballeret. Paa den store trækasse staar: "Forsigtig – ægyptiske mumie – ikke styrtes – ikke stødes." Det er ikke hver dag, et lig sendes med fragtbrev!

Den 3000-aarige Mumie er en kvinde, og en undersøgelse har godtgjort, at hun er død i en ret fremskreden alder. Navnet er ifølge paaskriften paa kisten Ta-Ba[-]Tiset, og hun har været præstinde, knyttet til Ammons tempel i Theben. (Adressen var altså ikke Tiset, som man maaske kunne fristes til at tro).

[...] Selve mumien er velbevaret – kun har man i sin tid fjernet lærredet fra ansigtet, saa kraniet nu er synligt. De øvrige beviklinger vil ikke blive fjernet, siger professor Riis, da man er bange for at beskadige liget. Derimod vil det antageligt blive røntgenfotograferet som led i arkæologernes studier. Man er bl.a. meget interesseret i, om der er skjulte amuletter indenfor "bandagen".³³

Den bemalede trækiste med tilhørende mumiebræt og mumien (inv. O 303) daterer sig også til det 21. dynasti [III. 8].³⁴ Det fremgår af hieroglyfindskrifterne, at den afdøde hed *Taubasti* (oldgræsk: $\theta\alpha\upsilon\beta\alpha\sigma\tau\iota\varsigma$,

³³ *Demokraten*, 19.11.1950, s. 1-2. Se desuden *Fyens Stiftstidende*, 18.11.1950, s. 7, *Aarhus Stiftstidende*, 18.11.1950, s. 6, *Fyens Stiftstidende*, 19.11.1950, s. 4, *Jydske Tidende*, 19.11.1950, s. 1, *Jyllands Posten*, 19.11.1950, s. 10, *Ny Tid*, 19.11.1950, s. 7, *Aarhus Stiftstidende*, 19.11.1950, s. 10, *Frit Folk*, 20.11.1950, s. 2, *Folketidende. Ringsted, Sorø, Haslev*, 20.11.1950, s. 2, *Horsens Avis. Skanderborg Amtsavis*, 20.11.1950, s. 3, *Land og Folk*, 20.11.1950, s. 6, *Nationaltidende*, 20.11.1950, s. 10, *Silkeborg Avis. Midt-Jyllands Folketidende*, 20.11.1950, s. 8, *Sorø Amts-Tidende*, 20.11.1950, s. 3, *Thisted Amts Tidende*, 20.11.1950, s. 6, *Vendsyssel Tidende*, 20.11.1950, s. 5, *Østsjællands Folkeblad*, 20.11.1950, s. 2, *Aarhus Amtstidende*, 20.11.1950, s. 2, *Bornholms Tidende*, 21.11.1950, s. 8, *Frederiksborg Amts Avis*, 21.11.1950, s. 5, *Frederiksborg Amts Tidende*, 21.11.1950, s. 3, *Isefjordsposten*, 21.11.1950, s. 3, *Korsør Avis*, 21.11.1950, s. 2, *Middelfart Venstreblad. Vestfyns Avis*, 21.11.1950, s. 3, *Sorø Amts Dagblad*, 21.11.1950, s. 2, *Bornholms Avis*, 22.11.1950, s. 4, *Vejle Amts Folkeblad*, 22.11.1950, s. 3. Etnografen og arkæologen Werner Jacobsen (1914-1979) stiftede i 1950 "Danish Expedition to Africa and India" og gennemrejste på vej til Indien samme år Nordafrika, Mellemøsten og Sydøstasien i bil. I Ægypten købte han med midler fra Dansk Ekspeditionsfond, der leverede støtte til den anden Galatheaekspedition (1950-1952) og andre af tidens ekspeditioner, 69 genstande, som i dag befinder sig i Antikmuseets ægyptiske samling, Christiansen 2015 s. 31-32.

³⁴ Kisten, mumiebrættet og mumien har for nyligt været genstand for to omfattende studier, Rogério Sousa og Vinnie Nørskov: *Tabasety, the Temple Singer in Aarhus. Tra-*

ταυβασθις) og betegnedes som “husets herskerinde, sangerinde for Amon, gudernes konge”, hvilket vil sige, at hun var præstinde i Amon-templet i Karnak.³⁵ I betragtning af at den ovenfor citerede artikel fra *Fyens Stiftstidende* fra den 19. april 1910 oplyser, at Kjeldsen ejede en mumie af en tempelsangerinde ved navn *Tabasi*, kan der ikke herske nogen tvivl om, at ensemblet i Aarhus oprindeligt hidrører fra hans samling.³⁶

Efter kisten var blevet fundet, og før den ankom til Aarhus, har den været genstand for en del ubehjælpsomt udførte restaurationsarbejder; f.eks. er låget dækket med voks, formentlig et forsøg på at “stabilisere” dekorationsprogrammet, og beskadigede områder udfyldt med gips og forfalskede hieroglyffer. Ved samme lejlighed er ansigtet på mumiebrættet blevet skåret af, så det kunne sælges separat, og så mumiens blottede kranie var synligt, når kistelåget var taget af [Ill. 9].³⁷ Desuden viste røntgenbilleder, taget af Carl Krebs (1892-1979) kort efter mumiens ankomst til Aarhus, at den ikke indeholdt amuletter eller lignende, og at den var blevet åbnet og gennemrodet efter balsamering.³⁸ Det virker sandsynligt, at det er Kjeldsen eller en senere ejer, snarere end Mohammed Abd er-Rasul, der har forestået disse indgreb, da *Khonshoteps* kiste i Ny Carlsberg Glyptotek ikke er blevet “restaureret” således³⁹ – og da billedet, taget af hans mumie i ingeniørens daværende lejlighed i Christian IX’s Gade, tydeligt viser, at intet forsøg var gjort på at afdække den, før han solgte den til Ny Carlsberg Glyptotek i 1910 [Ill. 1].

I et maskinskrevet brev fra 1997, der befinder sig i Antikmuseets arkiv, forklarer Riis hvorledes Lystager i sin tid erhvervede *Taubastis* mumie og kiste:

[...] Werner Jacobsen, ethnografen, skulde sammen med andre til house-warming party hos Lystager i Lyngby og tog med S-toget derud. Da de var i god tid, kiggede de på butikker undervejs og opdagede da i en antikvitetshandel pågældende mumie. Hos

bajos de Egiptología, 9, 2018, s. 207-224, Rogério Sousa: *Gilded Flesh – Coffins and Afterlife in Ancient Egypt*, Oxford/Philadelphia 2019, s. 128-146.

³⁵ For *Taubastis* navn og titler se bilaget.

³⁶ *Fyens Stiftstidende*, 19.4.1910, s. 1.

³⁷ Sousa og Nørskov 2018, s. 222-223. Sousa 2019, s. 133-134.

³⁸ Riis 1952, s. 99.

³⁹ En tilstandsbeskrivelse fra 1961 i Ny Carlsberg Glyptoteks arkiver beretter dog, at låget på *Konshoteps* kiste viste begyndende afskalning i de øverste farvelag, og at årsagen måtte tilskrives et tidligere påført overtræk, “antageligt limvand”.

Lystager fik de forevist hele huset, og Lystager spurgte, om de ikke synes alt var fortrinligt. Jo, svarede Werner Jacobsen; men du mangler en mumie, og vi kan skaffe dig en. Resultatet blev købet, og da Lystager var blevet skilt, havde han mumien liggende i konens seng. Der er flere detaljer, som jeg ikke kan huske, men dem kan du finde i arkivet.⁴⁰

Desværre findes de af Riis omtalte arkivalier, der måske kunne have indeholdt vigtige informationer om købet såsom navnet og adressen på antikvitetshandlen, ikke længere i Antikmuseet.

Den forsvundne mumie

Det har ikke været muligt at finde ud af, hvad der skete med Kjeldsens tredje mumie og tilhørende kiste, og hvor de er i dag. De indgår ikke i nogen dansk samling og må derfor enten befinde sig et sted i udlandet eller være gået tabt. Det fremgår af de ovenfor citerede aviser, at denne kiste og mumie også daterer sig til det 21. dynasti og har tilhørt en korsangerinde i templet i Karnak (utvivlsomt en parafrase af titlen "sangerinde for Amon"), hvis navn i *Fyens Stiftstidende* og *Aftenbladet* er gengivet som henholdsvis *Tamatet* og *Tarnatet*.⁴¹ Ingen af disse to navne giver umiddelbart nogen mening på old-ægyptisk, men i *Fyens Stiftstidende* tilføjes den vigtige information, at *Tamatet* er "et Kælenavn, der nærmest svarer til Kätchen",⁴² hvilket gør det nærliggende at tro, at *Tamatet* refererer til en skrivemåde af et fra det gamle Ægypten velkendt navn, der i dag konventionelt transskriberes *Tamit*, og som netop betyder "Katten" (og at *Aftenbladets* typograf har forvekslet "m" og "rn").⁴³

⁴⁰ Brev fra Poul Jørgen Riis til Pia Guldager Bilde, 21.1.1997. Den omtalte housewarming må have fundet sted i 1939, hvor Ivan Lystager flyttede fra Blidahpark (Hellerup) til Holmevej 12 (Virum), sammenhold *Kraks Vejviser*, II, 1939, s. 731 med *Samling af Anmeldelser til Handelsregistrene*, 9, 1939, s. 183 og *Kraks Vejviser*, II, 1940, s. 715. Lystager boede på Holmevej 12 frem til sin død, jævnfør *Kraks Vejviser for København og Omegn*, 1, 1985, s. 665.

⁴¹ *Fyens Stiftstidende*, 19.4.1910, s. 1, *Aftenbladet*, 23.4.1910, s. 3. Hermann Ranke, *Die ägyptischen Personennamen*, I, Glückstadt 1935, s. 357 (no. 5).

⁴² *Fyens Stiftstidende*, 19.4.1910, s. 1.

⁴³ Jævnfør f.eks. følgende skrivemåde af navnet i Ranke 1935, s. 357 (no. 5).

En familiegrav?

Siden de mumificerede ejere af de tre kister alle var medlemmer af det thebanske præsteskab under det 21. dynasti og formentlig blev fundet i samme grav i Deir el-Bahari,⁴⁴ var de muligvis beslægtet. Hvis det er tilfældet, må den generiske afbildning af *Khonshoteps* unavngivne hustru, der bar titlerne “husets herskerinde, sangerinde for Amon, gudernes konge”, på venstre side af hans kiste, fremstille “Katten” (*Tami?*) [Ill. 10], da lægevidenskabelige undersøgelser, foretaget i 1988, af *Taubastis* mumie viste, at hun var en svært handikappet tandløs kvinde på 40-60 år, der ville være død i barselssengen, hvis hun havde født et barn [Ill. 11].⁴⁵ At de to kvinder måske var beslægtede, fremgår også af deres navne, siden *Taubastis* navn betyder “Hende-(der-tilhører-)Bastet (en kattegudinde)” og hun var derfor formentlig opkaldt efter sin mor, “Katten”, da det var sæd og skik i det gamle Ægypten at navngive børn efter fædrene/mødrene ophav.⁴⁶

Konklusion

Denne artikel har fortalt historien om, hvordan tre ca. 3000 år gamle mumier med tilhørende kister fandt deres vej til Danmark i 1910, og to af dem sidenhen endte med at indgå i henholdsvis Ny Carlsberg Glyp-

⁴⁴ Valdemar Schmidt, der jo som den eneste ægyptolog havde set de tre mumier og kister og talt med Jacob Kjeldsen, skrev i *Levende og Døde i det gamle Ægypten – Album til ordning af Sarkofager, Mumiekister o. lign.*, 1, 1919, s. 148 (no. 761), at *Khonshoteps* kiste “fandtes i Qurna i Theben i en, som det synes, ikke plyndret Grav, hvis Indhold erhvervedes af afd. Ingeniør Kjeldsen”.

⁴⁵ Sousa og Nørskov 2018 s. 208-212 og s. 218-220, Sousa 2019, s. 141-143. Umiddelbart synes resultaterne af den lægevidenskabelige undersøgelse at blive modsagt af artiklen i *Fyens Stiftstidende*, 19.4.1910, s. 1, hvori det hedder sig, at “Ejeren af Mumierne oplyser, at Tabasis Datters Gravsten findes ret velbevaret i British Museum i London”. Henvielsen er dog antagelig til Tayshep[...]tjs stele i British Museum (inv. BM EA 1086), der ingen relation har til mumien og kisten i Antikmuseet, da moren bærer et andet navn, *Tabes* (oldgræsk: ταβης), og den derudover stilistisk daterer sig til midten af det 26. dynasti, jævnfør Georges Legrain: *Textes recueillis dans quelques collections particulières. Recueil de travaux relatifs à la philologie et à l'archéologie égyptiennes et assyriennes*, XIV, 1893, s. 61 (no. 94), Peter Munro: *Die spätägyptischen Totenstelen. Ägyptologische Forschungen*, 25, Glückstadt 1973, s. 254. For morens navn se Ranke 1935, s. 359 (no. 15).

⁴⁶ Det synes at være skæbnens ironi, at Kjeldsen ejede to mumier med disse navne, da han afskyede katte og derfor aflivede dem i stor stil og på bestialsk vis, jævnfør *Social-Demokraten*, 25.10.1905, s. 4.

toteks og Antikmuseets ægyptiske samlinger, mens den tredje forsvandt sporløst i 1912. Den bibringer en mængde hidtil ukendte informationer om betydningsfulde museumsgenstande og deres biografi, såsom at de tre kister og mumier blev fundet af Mohammed Abd er-Rasul, en søn af den berygtede antikvitethandler Mohammed Ahmed Abd er-Rasul, i Deir el Bahari, formentlig i samme (familie-)grav, og derefter købt af Jacob Kjeldsen i Luxor. At mumiernes (og kisternes) omtumlede efterliv i 1910'ernes København er veldokumenteret skyldes i høj grad, at Kjeldsen var en i samtiden velkendt person, mestendels fordi han besad adskillige karakterbrister, og derfor optrådte hyppigt i dagbladenes spalter.

Det var udelukkende muligt at fortælle denne historie takket være Mediestream. Artiklen demonstrerer, at Mediestream ikke blot er en guldgrube for historikeren, men også for arkæologen eller kuratoren, der har interesse i at skrive genstands biografier. Mængden af materiale i Mediestream gør dog, at forskeren, der vil bruge databasen til sådanne formål, må væbne sig med tålmodighed og berede sig på at gennemlæse hundredvis af artikler, der til tider ingen relevans har for det pågældende studium, da man meget let kommer til at overse vigtig information, hvis man søger for specifikt i databasen.

Efterskrift

Jacob Kjeldsen forsvandt fra denne historie, da han af byfogeden i 1912 blev tvunget til at afstå sine mumier, men ikke fra avisernes spalter. I 1913 var han igen kommet i økonomisk uføre, hvilket førte til, at han denne gang selv blev arresteret, som det fremgår af *Folkets Avis* fra den 1. april samme år:

Ingeniør *Jacob Kjeldsen* fra Vesterbrogade 40, er i Lørdags bleven anholdt af Københavns Opdagelsespoliti.

For et Par Aar siden laante han af Smørgrosserer *Kragh*, Frederiksberggade Nr. 12, 4000 Kr. I Pant for disse gav han sit Møblement. Tiden gik, men Kjeldsen betalte ikke en eneste Øres Afdrag og for 14 Dage siden gjorde derfor Grosserer *Kragh* Udlæg i det pantsatte.

En Dame, der bor i Lejlighed sammen med Kjeldsen og driver Skægbalsamsforretning, var alene i Lejligheden, da Fogden kom, hun protesterede mod at Fodgen gjorde Udlæg i Møblerne.

Da Kjeldsen ikke var hjemme, efterlod Byfogden en Tilsigelse til ham om at møde paa Byfogedkontoret den paafølgende Formiddag. Kjeldsen mødte imidlertid ikke, og Fogden lod da gaa Meddelelse til Politiet om at anholde ham og fremstille ham for Fogedprotokollen.

En opdager, *Koch*, fandt ham i *Kroghs* Fiskerestaurations ved Gl. Strand, hvor han sad og souperede med en Dame.

Da Kjeldsen forlod Restaurationen, stod Opdageren paa Lur for at anholde ham, men i det samme, han saa sig opdaget, løb han ned i Røgmand *Nielsens* Forretning for at skjule sig. Et Par Gadebetjente blev tilkaldt for at staa Vagt, og kort efter maatte Kjeldsen følge med til Arresten paa Nytorv.

I Gaar Middags blev Kjeldsen fremstillet for Underfoged *Schiørring*, og maatte her erkende, at han ikke var i Stand til at tilbagebetale de 4000 Kr.

Det gik jo nogle Gange, men en skønne Dag, da Husbeboerne overfor Politiet paa Svendsgades Politistation optraadte som Vidner imod Kjeldsen, maatte denne endelig indrømme Bedrageriet, og klarede sig først, da Anmelderen tog sin Anmeldelse tilbage.

Kjeldsen vil ogsaa være Publikum bekendt fra den Fogedforretning, der for et Aars Tid siden blev foretaget hos ham, hvor 2 ægyptiske Mumier blev udlagte som Pant til et Beløb for 100 Kr.

Kjeldsen er et af de Mennesker som lang Tid vil "svømme ovenpaa" i et Storstadsliv, men en skønne Dag brister som en Sæbeboble.⁴⁷

Da man sjældent taler ondt om de døde, var tonen mere forsonende i *Aftenbladet*, der den 16. november 1914 meddelte, at Kjeldsen var afgang ved døden:

Ingeniør *Jacob Kjeldsen*, der er kendt herhjemme som en glad og munter København'er og i Udlandet som Medindehaver af den ofte omtalte Fabrik for Skægbalsam, er afgang ved Døden ude paa Righospitalet.

Han havde ligget syg derude af en ondartet Malaria, som han i sine unge Aar paadrog sig ovre i Østen.⁴⁸

⁴⁷ *Folkets Avis*, 1.4.1913, s. 2.

⁴⁸ *Aftenbladet*, 16.11.1914, s. 1

BILAG

Ægyptiske personnavne og titler

Det er håbet, at nedenstående katalog over de personnavne og titler, der er indskrevet på de to mumiekister i Ny Carlsberg Glyptotek og Antikmuseet, kan bistå forskere i eftersøgningen af den tredje mumie og kiste, som Jacob Kjeldsen i sin tid ejede, og eventuelt yderligere genstande i andre samlinger, der relaterer sig til gravfundet, gjort af Mohammed Abd er-Rasul i Deir el-Bahari.

Ny Carlsberg Glyptotek (inv. ÆIN 1069)⁴⁹

Navn: *Khonshotep*⁵⁰

☉ 𓆎 𓆏 (×2)

Titel 1: Gudfar for Amon-Ra, gudernes konge; fork. Gudfar for Amon-Ra, Gudfar for [...]

𓆎 𓆏 𓆑 𓆒 𓆓 𓆔 𓆕 𓆖 𓆗 𓆘 𓆙 𓆚 𓆛 (passim)

𓆎 𓆏 𓆑 𓆒 (×1)

𓆎 𓆏 (×2)

Titel 2: Skriver for Amons tempel

𓆎 𓆏 𓆑 𓆒 𓆓 𓆔 (×1)

Titel 3: Skriver for gudernes offergaver; fork. Skriver (for) gudens offergaver, Skriver for offergaver, Skriver for [...]

𓆎 𓆏 𓆑 𓆒 𓆓 (×1)

𓆎 𓆏 𓆑 (×1)

𓆎 𓆏 (×1)

𓆎 𓆏 (×1)

Hustru: Unavngiven

Titel 1: Husets herskerinde

𓆎 𓆏 (×1)

Titel 2: Sangerinde for Amon-Ra, gudernes konge

𓆎 𓆏 𓆑 𓆒 𓆓 𓆔 (×1)

⁴⁹ Efter fotografier i Jørgensen 2001, s. 92-153. *Khonshotep's* navn (og titler?) udgør ikke en integreret del af kistens indskrifter, men er indsat sekundært i blanke felter, hvilket godtgør, at kisten ikke oprindeligt var forfærdiget specifikt for ham.

⁵⁰ For navnet se Ranke 1935, s. 271 (no. 12).

Antikmuseet (inv. O 303)⁵¹ Navn: *Taubast*⁵²

(passim)

(x1)

(x1)

(x2)

(x1)

(x1)

(x1)

(x1)

(x1)

Titel 1: Husets herskerinde

(passim)

Titel 2: Sangerinde for Amon-Ra, gudernes konge; fork. sangerinde for Amon

(passim)

(passim)

⁵¹ Efter fotografier og tegninger i Sousa og Nørskov 2018, s. 207-224, Sousa 2019, s. 128-146.

⁵² For navnet jævnfør Ranke 1935, s. 359 (no. 9). Sousa og Nørskov 2018, s. 222 (n. 37), og Sousa 2019, s. 144, hævder, at dette velkendte ægyptiske navn ikke optræder i Ranke; de mener formentlig de på kisten anvendte ortografier (?). For en beslægtet skrivemåde af navnet, jævnfør Nina De G. Davies: Two Pictures of Temples. *Journal of Egyptian Archaeology*, 41, 1954, s. 82.

ILLUSTRATIONER

Mumierne i Chr. d. IX.s Gade.

Kisten med Skrivernees Mumie (til venstre det afdagne Laag).

Ill. 1: Fotografi af *Khonshotepe's* kiste og mumie, som prydede forsiden af *Aftenbladet* den 27. april 1910. Foto: Det Kgl. Bibliotek.

Ill. 2: Kobberstik efter et fotografi, taget af Edward L. Wilson i januar 1882, hvorpå Mohammed Ahmed Abd er-Rasul (i hvidt) poserer foran den berømte cachette i Deir el-Bahari. På klippen ligger Gaston Maspero, den daværende leder af den ægyptiske antikvitetsjeneste. Ill.: *Century Magazine* 34, maj 1887, s. 8.

Ill. 3: Portræt af "Ingeniør Jacob Kjeldsen" i *Elektroteknisk Tidsskrift*, 5/4, 1900, s. 23.
Foto: Det Kgl. Bibliotek.

== 5000 Mark Belohnung ==
für Bartlose und Kahlköpfige.

Bart und Haar tatsächlich in 8 Tagen durch **echt dänischen „Mos Balsam“** hervorgerufen. Alt und Jung, Herren und Damen brauchen nur „Mos Balsam“ zur Erzeugung von Bart, Augenbrauen und Haar, denn es ist bewiesen worden, dass „Mos Balsam“ das **einzigste Mittel der modernen Wissenschaft ist, welches während 8 bis 14 Tagen** durch Einwirkung auf die Haarpapillen dieselben derartig beeinflusst, dass die Haare **gleich** zu wachsen anfangen. Unschädlichkeit garantiert.

Ist dies nicht die Wahrheit, zahlen wir
===== 5000 Mark bar =====

jedem Bartlosen, Kahlköpfigen oder Dünhaarigen, welcher Mos Balsam sechs Wochen ohne Erfolg benutzt hat.

Obs.: Wir sind die **einzigste Firma**, welche eine derartige Garantie leistet. Aerztliche Beschreibungen und Empfehlungen. Vor Nachahmungen wird **dringend** gewarnt.

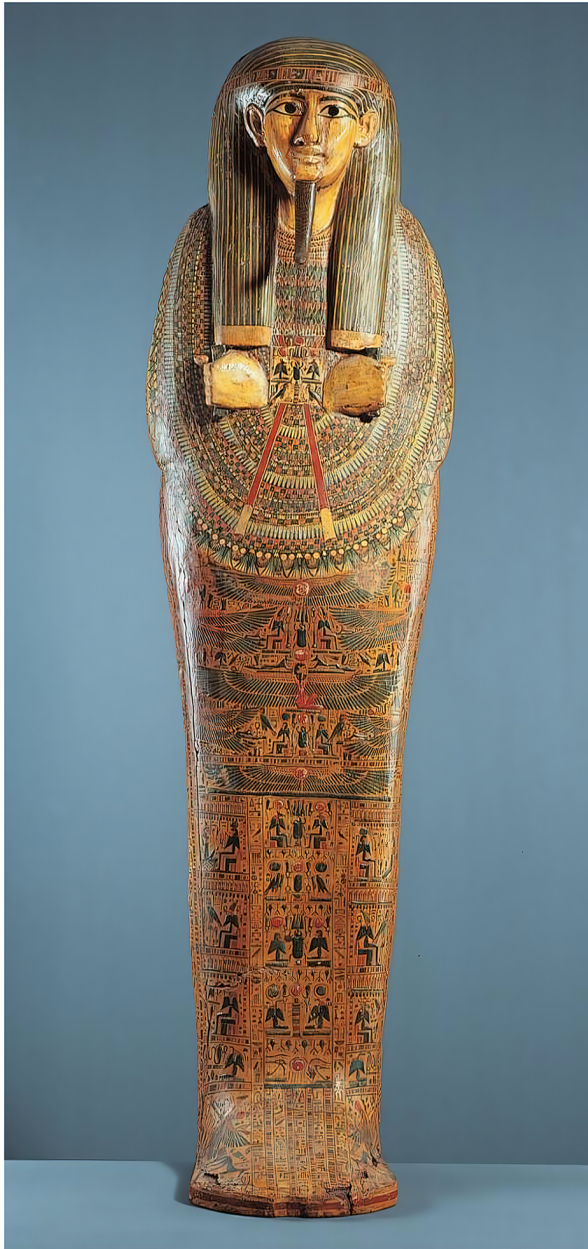
Betreffend meine Versuche mit Ihrem „Mos Balsam“ kann ich Ihnen mitteilen, dass ich mit dem Balsam durchaus zufrieden bin. Schon nach 8 Tagen erschien ein deutlicher Haarwuchs, und trotzdem die Haare hell und weich, waren Sie doch sehr kräftig. Nach 2 Wochen nahm der Bart langsam seine natürliche Farbe an, und dann erst fiel die ausserordentlich günstige Wirkung Ihres Balsams recht ins Auge. Dankend verbleibe ich I. G. Dr. Berg. Kopenhagen.

1 Paket „Mos“ 10 Mk. Diskr. Verpackung. Durch Vorauszahlung oder Nachnahme zu erhalten. Man schreibe an **das grösste Spezialgeschäft der Welt:**

Mos-Magasinet, Copenhagen K. 5. Dänemark.

(Postkarten sind mit 10 Pf.-Marken und Briefe mit 20 Pf.-Marken zu frankieren.)

Ill. 4: Annonce for Jenny Andersens mosbalsam. Ill.: *Lustige Blätter – schönstes buntes Witzblatt Deutschlands*, 22/8, 1907, s. 15.

Ill. 5: *Khonshoteps* kiste (Ny Carlsberg Glyptotek, ÆIN 1069).

Foto: Ole Haupt.

Ill. 6: Afbildning af Osiris malet i bunden af *Khonshoteps* kiste (Ny Carlsberg Glyptotek, ÆIN 1069). Foto: Ole Haupt.

Ill. 7: Tegning bragt i *Aftenbladet* den 21. februar 1912.

“Der dekretes Arrest i Prinsesse Ma-ha-ra.”

Foto: Det Kgl. Bibliotek.

III. 8: Udsnit af *Taubastis* kiste (Antikmuseet, O 303). Foto: Rogério Sousa.

III. 9: *Taubastis* mumiebræt (Antikmuseet, O 303).
Foto: Rogério Sousa.

Ill. 10: Maleri på venstre side af *Khonshotepe's* kiste, der afbilder hans unavngivne hustru (Ny Carlsberg Glyptotek, ÆIN 1069). Foto: Ole Haupt.

Ill. 11: *Taubastis* mumie, som den tager sig ud i dag (Antikmuseet, O 303).
Foto: Rogério Sousa.

SUMMARY

THOMAS CHRISTIANSEN: *The Engineer and the Egyptian Mummies: A Scoop from the 1910s*

The article contains a wealth of new and valuable information on important ancient Egyptian objects that are today housed and on display in the Ny Carlsberg Glyptotek in Copenhagen and the Museum of Ancient Art (Antikmuseet) in Aarhus. Using *Mediestream* – a service provided by the Royal Library that allows you to access and search more than 35 million digitised Danish newspaper pages – it tells the curious story of a Danish engineer, Jacob Kjeldsen (1873-1914), and three ancient Egyptian mummies and coffins from the 21st Dynasty (c. 1070-950 BCE).

From the study of these newspapers it emerges that, during a trip to Egypt in 1910, Kjeldsen had acquired three mummies and coffins in Luxor from Mohammed Abd er-Rasul – a son of the infamous antiquities dealer Mohammed Ahmed Abd er-Rasul – who had discovered them in a tomb in Deir el-Bahari. Shortly after Kjeldsen's return to Copenhagen, descriptions of the objects began to circulate in the press, and Valdemar Schmidt (1836-1925), the first Danish Egyptologist, acquired the coffin and mummy of a priest of Amun by the name of Khonshotep for the Ny Carlsberg Glyptotek (inv. ÆIN 1069).

During the autumn of the same year, Kjeldsen tried to sell his two remaining mummies, both female priestesses of Amun, and their coffins to the Museum of Aarhus (Aarhus Museum), but without success. Instead, they were impounded and auctioned off by the town magistrate in 1912, because Kjeldsen owed money to a patent office in Copenhagen. This is the last reference to the two mummies in the newspapers, until one of them cropped up out of the blue in Aarhus.

In 1950 the newspapers reported that an industrialist, Ivan Lystager (1904-1985), had donated an Egyptian mummy and coffin to the newly founded Museum of Ancient Art in Aarhus. The name, Taubasti, and titles, 'Lady of the House' and 'Chantress of Amun', inscribed on the coffin (inv. O 303) leave no room for doubt that it and the accompanying mummy once belonged to Kjeldsen. A letter in the archives of the museum informs us that Lystager had bought them in an antiquities shop in Copenhagen in 1939.

The fate of Kjeldsen's last mummy and coffin and their current whereabouts are still unknown. From the newspapers it can be deduced that the coffin stems from the same period (the 21st Dynasty) and was made for a woman, who also bore the titles 'Lady of the House' and 'Chantress of Amun', and probably answered to the name of Tamit.

Because of onomastics and the fact that the three coffins all derive from the same period and were made for members of clergy of Amun in Thebes, it is likely that Mohammed Abd er-Rasul found the three mummies interred together in an unknown family tomb in Deir el-Bahari in 1910. The article is therefore supplemented with an appendix, which provides a catalogue of the names and titles inscribed in hieroglyphs on the two coffins in the Ny Carlsberg Glyptotek and the Museum of Ancient Art. Hopefully, it can assist researchers in the search for the now lost coffin and mummy (and potentially other grave goods from the same tomb) in state and private ancient Egyptian collections around the world.